

<https://doi.org/10.59444/uz.9788378425717.pp.375-386>

Julia Strehl

Uniwersytet Zielonogórski

KATASTROFA EKOLOGICZNA NA ODRZE – ANALIZA KONTRASTYWNA PRASY POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ METODĄ KORPUSOWĄ



Katastrofa na Odrze miała swój początek w lipcu 2022 roku prawdopodobnie w Kanale Gliwickim – takie były pierwsze doniesienia wędkarzy pod koniec miesiąca. Zgłaszali oni problem Inspektoratom Ochrony Środowiska oraz innym służbom; już w pierwszych dniach sierpnia pojawiały się też materiały w mediach na ten temat¹. Wolontariusze zbierali tony martwych ryb, niektórzy mieszkańcy terenów nadrzecznych alarmowali, że woda podrażnia im skórę i może się w niej znajdować jakaś niebezpieczna substancja². Mimo to, nie została podjęta żadna oficjalna interwencja, ostrzeżeń o zagrożeniu nie otrzymały ani kolejne leżące nad Odrą województwa, ani Niemcy, dokąd trucizna dotarła 10-11 sierpnia 2022 roku. Dopiero wtedy Odra stała się tematem ogólnopolskim. W Niemczech ustawiono odpowiednie zapory i zaczęto badać przyczynę katastrofy, w Polsce rozpoczęła się gorąca debata na temat odpowiedzialności za stan rzeki. Początkowo badania w Brandenburgii wykazały duże stężenie rtęci, jednak pod koniec sierpnia wiadomo już było, że zrzut toksycznych substancji do Odry spowodował zakwit złotej algi i to on jest bezpośrednią przyczyną pomoru ryb. Na terenie Polski wykryto 282 takie nielegalne zrzuty oraz dużą liczbę legalnych, lecz pozbawionych nadzoru. Dopiero sama katastrofa doprowadziła do wzmożonej kontroli. Tymczasem pomór ryb w Odrze zdążył już się stać aferą międzynarodową³.

¹ Kojzar K., *Tajemnicza śmierć tysięcy ryb. Co doprowadziło do katastrofy na Odrze i Kanale Gliwickim?*, <https://oko.press/sniete-ryby-odra> [dostęp 4.08.2022].

² Wandas M., Kojzar K., *Są dymisje za śmierć Odry. Wiceministrowie Ozdoba i Witkowski na wylocie?* [NEWS OKO.PRESS], <https://oko.press/dymisje-za-odre> [dostęp 12.08.2022].

³ Oltermann P., *Poland pulls 100 tonnes of dead fish from Oder river after mystery mass die-off*, <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/17/poland-pulls-100-tonnes-of-dead-fish-from-oder-river-after-mystery-mass-die-off> [dostęp 17.08.2022].

W celu zbadania dyskursu na temat katastrofy na Odrze – w szczególności różnic między polskim a niemieckim przekazem medialnym w tej sprawie – utworzyłam za pomocą narzędzia Korpusomat 6 korpusów językowych – po 3 z wiodących mediów polskich i niemieckich. Na każdy taki korpus składa się po 9-10 artykułów z sierpnia 2022 roku, kiedy dyskurs wokół katastrofy na Odrze był najgorętszy. Korpusomat umożliwia ich automatyczne przeszukiwanie, dzięki czemu z korpusu każdego medium udało się wyłonić słowa kluczowe, które układają się w listy rankingowe. W ten sposób utworzyłam listy 25 najczęściej występujących wyrazów w każdym z 6 korpusów. Potem w ramach mojej pracy przeprowadziłam analizę tych słów i całych tekstów metodą DIMEAN⁴, która polega na zbadaniu warstwy intratekstualnej, intertekstualnej i transtekstualnej korpusu. Pierwsza warstwa koncentruje się na zawartości merytorycznej poszczególnych tekstów, druga – na ich interakcji pomiędzy sobą, trzecia – na ich znaczeniu pozajęzykowym i wpływie na społeczeństwo. Z racji mniejszej objętości niniejszego tekstu koncentruję się tu jednak przede wszystkim na warstwie intertekstualnej (interakcji wybranych tekstów źródłowych pomiędzy sobą) i samej analizie słów kluczy – choć pewnych odniesień do rzeczywistości pozajęzykowej nie da się uniknąć.

Słowa klucze – za Małgorzatą Kitą – są to słowa, które mają w dokumencie czy dyskursie podwyższoną frekwencję, a w niektórych dziedzinach – jak bibliotekoznawstwo czy informatyka – mogą wręcz służyć do organizacji treści, zgodnie z definicją *klucza* jako umożliwienie dotarcia do czegoś – zarówno fizycznie poprzez otwarcie zamka w drzwiach, jak i bardziej metaforycznie w formie wskazówki, rozwiązania zagadki czy ujawniania głębszego sensu rzeczy. Definicja ta sprawdza się tutaj w sytuacji, kiedy lista najczęściej występujących słów, z których każde niesie jakiś konkretny kontekst i znaczenie ułatwiające zrozumienie tekstu oraz treści pozajęzykowych, jest główną osią badania⁵. Podobnie jak *słowo klucz* działa też *słowo wytrych*, które tak jak prawdziwe wytrychy metodą siłową wyłamują zabezpieczenia, tak i ono oferuje łatwy dostęp do bardziej skomplikowanych kwestii dyskursywnych. Wiąże się to też ściśle z podawaną przez Kitę koncepcją słów magnesów – słów, które przyciągają uwagę odbiorcy na tyle mocno, że stają się tożsame z samym dyskursem, a nawet usamodzielniają się i przybierają różne – nie zawsze przewidziane przez nadawcę komunikatu – znaczenia dyskursywne, potrafiąc skutecznie odwrócić uwagę opinii publicznej od meritum sprawy. Ich siła może być uzależniona od momentu, kiedy zostały użyte i z czasem słabnąć. Przynajmniej w przypadku słów zajmujących najwyższe miejsca na moich listach słów kluczy istnieje duże prawdopodobieństwo, że taki efekt do pewnego stopnia występuje.

⁴ Warnke I., Spitzmüller J., *Wielopoziomowa lingwistyczna analiza dyskursu – DIMEAN*, „Tekst i Dyskurs = Text und Diskurs” 2009, 2, s. 123-147.

⁵ Kita M., *Słowa magnesy. O (nie)przewidywalnym efekcie skupiania uwagi odbiorcy na słowie w dyskursie publicznym (medialnym)*, [w:] K. Jachimowska, B. Kudra i E. Szkudlarek-Smiechowicz, *Słowo we współczesnych dyskursach*, Łódź 2014, s. 13-22.

Warto zaznaczyć, że każde dobrane do analizy medium polskie odpowiada światopoglądowo medium niemieckiemu w parach: „Gazeta Wyborcza” – „Der Spiegel”, „Rzeczpospolita” – „Die Welt”, oko.press – taz.de. Istnieje bowiem założenie, że na liście słów kluczy mogą ujawnić się różnice ideologiczne, ponieważ Odra stała się częścią bieżącego sporu politycznego. Również dlatego wybrałam media, które, mając reputację wiodących, różnią się między sobą poglądami.

Media polskie

„Gazeta Wyborcza”

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Odra	[Odra]	160
2	2	katastrofa ekologiczny	[katastrofa ekologiczna]	25
3	3	PiS	[PiS]	16
4	3	katastrofa	[katastrofa]	16
5	4	Minister	[minister]	11
6	5	Woda	[woda]	10
7	5	rtęć	[rtęci]	10
8	6	Tusk	[Tusk]	9
9	6	Premier	[premier]	9
10	6	Ryba	[ryba]	9
11	6	Sprawa	[sprawa]	9
12	7	Sierpień	[sierpień]	8
13	8	minister Moskwa	[minister Moskwa]	7
14	8	Polska	[Polska]	7
15	8	Moskwa	[Moskwa]	7
16	9	TVP	[TVP]	6
17	9	Niemiec	[Niemiec]	6
18	10	Jacek Ozdoba	[Jacek Ozdoba]	5
19	10	woda w Odra	[woda w Odrze]	5
20	10	katastrofa na Odra	[katastrofa na Odrze]	5
21	10	Anna Moskwa	[Anny Moskwy]	5
22	10	Morawiecki	[Morawiecki]	5
23	10	Polak	[Polak]	5
24	10	Wiceminister	[wiceminister]	5
25	10	Media	[media]	5

Oko.press

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Odra	[Odra]	186
2	2	Woda	[woda]	129
3	3	Rzeka	[rzeka]	104
4	4	Ryba	[ryba]	95
5	5	Katastrofa	[katastrofa]	61
6	6	Środowisko	[środowisko]	48
7	7	Sierpień	[sierpień]	46
8	8	Wiadomość	[wiadomości]	37
9	9	zanieczyszczenie	[zanieczyszczenie]	30
10	10	Służba	[służby]	28
11	11	Rząd	[rząd]	27
12	12	Rtęć	[rtęci]	26
13	13	Sprawa	[sprawa]	24
14	13	Minister	[minister]	24
15	14	Zrzut	[zrzut]	23
16	14	Badanie	[badanie]	23
17	14	Sytuacja	[sytuacja]	23
18	14	TVP	[TVP]	23
19	15	Wędkarz	[wędkarze]	21
20	15	Twitter	[Twitterze]	21
21	15	Glon	[glon]	21
22	16	Strona	[strona]	20
23	17	Klimat	[klimatu]	20
24	18	Ochrona środowiska	[ochrony środowiska]	19
25	19	Tlen	[tlen]	18

„Rzeczpospolita” (rp.pl)

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Odra	[Odra]	35
2	2	Ryba	[ryba]	28
3	3	Rzeka	[rzeka]	22
4	4	Katastrofa	[katastrofa]	13
5	5	Substancja	[substancja]	10
6	6	Woda	[woda]	9
7	7	Rtęć	[rtęci]	8
8	7	Polska	[Polska]	8
9	8	katastrofa ekologiczny	[katastrofa ekologiczna]	6
10	8	śnięta ryba	[śniętych ryb]	6
11	8	Badanie	[badanie]	6
12	8	Sprawa	[sprawa]	6
13	9	tona śnięta ryba	[ton śniętych ryb]	5
14	9	Ekspert	[ekspert]	5
15	9	Rząd	[rząd]	5
16	9	Sytuacja	[sytuacja]	5
17	9	Chwila	[chwila]	5
18	10	Strona	[strona]	4
19	10	Wojewoda	[wojewoda]	4
20	10	Stan	[stanu]	4
21	10	Województwo	[województwa]	4
22	10	Wrocław	[Wrocław]	4
23	10	Tlen	[tlen]	4
24	11	Masowy wymierać ryba	[Masowego wymierania ryb]	3
25	11	Cały Polska	[całej Polski]	3

Media niemieckie

„Der Spiegel”

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Oder	[Oder]	24
2	2	Fisch	[Fische]	17
3	3	Fischsterben	[Fischsterben]	16
4	4	Polen	[Polen]	14
5	5	Wasser	[Wasser]	10
6	6	Ursache	[Ursache]	8
7	7	Fischsterben in die Oder	[Fischsterben in der Oder]	7
8	8	tot Fisch	[tote Fische]	6
9	8	Oder	[oder]	6
10	8	Fluss	[Fluss]	6
11	8	Alge	[Alge]	6
12	8	Ufer	[Ufer]	6
13	8	Behörde	[Behörden]	6
14	9	Anzeige	[Anzeige]	5
15	9	Brandenburg	[Brandenburg]	5
16	9	Angabe	[Angaben]	5
17	9	Tonne	[Tonnen]	5
18	9	Helfer	[Helfer]	5
19	9	Regierung	[Regierung]	5
20	10	Schwermetalle	[Schwermetalle]	4
21	10	Suche	[Suche]	4
22	10	Umweltkatastrophe	[Umweltkatastrophe]	4
23	10	Tier	[Tiere]	4
24	10	Frankfurt	[Frankfurt]	4
25	11	Deutsch Seite	[deutscher Seite]	4

Taz.de

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Oder	[Oder]	126
2	2	Fluss	[Fluss]	110
3	3	Fischsterben	[Fischsterben]	79
4	4	Fisch	[Fische]	63
5	5	Polen	[Polen]	57
6	6	Wasser	[Wasser]	44
7	7	Behörde	[Behörden]	34
8	8	Oder	[Oder]	32
9	9	Mensch	[Mensch]	31
10	9	Frage	[Frage]	31
11	10	Ursache	[Ursache]	28
12	11	Deutschland	[Deutschland]	27
13	12	Quecksilber	[Quecksilber]	26
14	13	Bennett	[Bennett]	25
15	14	Fischsterben in die Oder	[Fischsterben in der Oder]	20
16	14	tot Fisch	[toter Fisch]	20
17	15	Woche	[Woche]	17
18	18	Ort	[Ort]	16
19	19	Umweltkatastrophe	[Umweltkatastrophe]	15
20	19	Schwedt	[Schwedt]	15
21	20	Polnisch Behörde	[polnische Behörden]	13
22	20	Katastrophe	[Katastrophe]	13
23	20	Warschau	[Warschau]	13
24	21	Tonne	[Tonnen]	11
25	21	Information	[Informationen]	11

„Die Welt”

Lp.	Ranking	Forma bazowa	Forma w tekście	Wystąpienia
1	1	Oder	[Oder]	91
2	2	Fisch	[Fisch]	73
3	3	Fischsterbe	[Fischsterben]	55
4	4	Anzeige	[Anzeige]	49
5	5	Polen	[Polen]	44
6	6	tot Fisch	[toter Fisch]	38
7	7	Fluss	[Fluss]	37
8	8	Ursache	[Ursache]	35
9	9	Wasser	[Wasser]	25
10	9	Information	[Informationen]	25
11	10	Oder	[oder]	24
12	11	Fischsterben in die Oder	[Fischsterben in der Oder]	22
13	12	Angabe	[Angaben]	19
14	13	Brandenburg	[Brandenburg]	17
15	13	Umweltkatastrophe	[Umweltkatastrophe]	17
16	14	Deutschland	[Deutschland]	16
17	14	Tonne	[Tonnen]	16
18	14	Behörde	[Behörden]	16
19	15	Fisch	[Fischen]	15
20	15	Regierung	[Regierung]	15
21	16	Vogel	[Vogel]	14
22	16	Lemke	[Lemke]	14
23	17	Ursache für das Fischsterben	[Ursache für das Fischsterben]	13
24	18	polnisch Seite	[polnische Seite]	12
25	19	deutsch Seite	[deutsche Seite]	11

W przypadku wszystkich list rankingowych słowem najważniejszym była *Odra* – nazwa rzeki, której katastrofa dotyczy. Można więc określić ją jako słowo klucz czy słowo magnes – takie, które ogniskuje uwagę odbiorców i niemal nierozdzielnie spaja się z tematem, którego dotyczy. Gdy w sierpniu 2022 roku mówiło się o Odrze, nie chodziło o samą rzekę jako taką, tylko o zachodzącą w niej katastrofę i pomór ryb. Gdy problem osiągnął rozmiary międzynarodowe, skojarzenie zachodziło wręcz automatycznie, choć nazwa rzeki sama w sobie nie jest nośnikiem informacji o katastrofie.

W badanym okresie – sierpniu 2022 roku – informacja o katastrofie na Odrze była po prostu wszechobecna w mediach głównego nurtu i po pierwszych kilku artykułach niepotrzebne już było rozwijanie tematu w nagłówkach, tym bardziej że z upływem czasu mnożyły się spekulacje i badania na temat tego, co katastrofę mogło spowodować, a los rzeki, mieszkających nad nią ludzi i zwierząt oraz całego ekosystemu zajmował dużą część opinii publicznej. Dlatego również można słowo *Odra* określić jako wytrych – do szerszego, skomplikowanego problemu samego zatrucia, jego przyczyn i badań nad tą sprawą, które trwały długo i nawet ekspertom nie dawały od razu wszystkich odpowiedzi. Przy takim nagromadzeniu informacji o Odrze naturalne było, że to słowo wprowadzało coraz to nowe elementy tego wątku i zgodnie z systemem funkcjonowania mediów pozwalało odbiorcom zaspokoić ciekawość.

Interesujący jest natomiast sposób, w jaki określano samo wydarzenie. W polskich mediach dominuje określenie *katastrofa ekologiczna*, które zajmuje wysokie miejsce na listach frekwencyjnych „Gazety Wyborczej” i „Rzeczpospolitej” (Oko.press koncentruje się bardziej na wyrazach konkretnych: *woda, rzeka, ryba*). W mediach niemieckich funkcjonuje wprawdzie niemal dosłowny odpowiednik tego wyrażenia – *Umweltkatastrophe*, ale jeszcze częściej pojawia się *Fischsterben* – pomór ryb. Wskazuje to na inne priorytety w językowym obrazie katastrofy – w Polsce wydaje się ona postrzegana jako problem całego ekosystemu, w niemieckim dyskursie natomiast wyeksponowany jest konkretny element – masowe wymieranie ryb. Oczywiście nie jest to jedyny skutek, tak samo jak ryby nie są jedynymi ofiarami zatrucia wody, ale to tony ryb wylawianych z rzeki były pierwszą, widoczną dla obserwatorów oznaką skażenia. Z czasem sama ilość ryb również stała się mocno eksponowanym wskaźnikiem tego, jak poważna jest sytuacja. W Niemczech, gdzie informacja o katastrofie nie dotarła przed wpływieniem trucizny do Frankfurtu, skupienie na rybach wydaje się logiczne. Gdy w Polsce kojarzono już doniesienia o śmierci ryb w górze rzeki i zaczynano zadawać pytania o przebieg katastrofy, porażkę odpowiednich służb i rozliczenie decydentów, w Niemczech martwe ryby były zarówno dla postronnych obserwatorów, jak i fachowców ogromnym zaskoczeniem.

Z powodu poszukiwania przyczyn katastrofy wysoką frekwencję mają wyrazy takie jak *rtęć* (która jako pierwsza była podejrzewana o zatrucie Odry) i – po niemieckiej stronie – *Schwermetalle* (metale ciężkie). Dyskusje wywoływała zwłaszcza kwestia rtęci. Kiedy wstępne niemieckie badania wykazały jej podwyższone stężenie w wodzie Odry, polski rząd natychmiast temu zaprzeczył, co wywołało liczne kontrowersje. Zwraca jednak uwagę to, że słowa związane z parametrami rzeki i konkretnymi przyczynami katastrofy, jak *rtęć, zanieczyszczenie, badanie, glon, tlen*, są nieco częstsze na listach polskich niż na niemieckich, gdzie dominują za to słowa związane z przekazywaniem informacji, takie jak *Angabe* (informacja, wskazówka), *Informationen* (informacje),

Ursache (przyczyna). Jest to zapewne kolejny przejaw odmiennych rzeczywistości pozajęzykowych w Polsce i w Niemczech.

Szeroki dyskurs wokół Odry powoduje również, że na listach często pojawiają się związane z katastrofą nazwy miejsc oraz nazwiska zamieszanych w sprawę polityków. W przypadku miejsc są to: *Wrocław* (który wraz z pobliskim kanałem w Oławie był bezpośrednio nią dotknięty, stąd też i na ten temat wypowiadali się również eksperci), na listach niemieckich *Frankfurt* i *Schwedt* (miejscowości przygraniczne, gdzie Odra wpływa do Niemiec), ale także *Warschau* (Warszawa jako metonimia działań polskiego rządu), *Brandenburg* (Brandenburgia – land jako pierwszy dotknięty katastrofą) oraz – na obu listach – same nazwy *Polska* i *Niemcy* bądź wyrażenia typu *po stronie niemieckiej*, *po stronie polskiej*. Ma to naturalnie związek z przebiegiem zdarzeń, ale wskazuje też kolejne osie dyskursu.

Choć to Warszawa i Berlin są głównymi ośrodkami podejmowania decyzji, centrum wydarzeń leży zdecydowanie w innych miejscowościach, położonych nad samą Odrą, które może nie skupiałyby na sobie uwagi w innych okolicznościach. To z nich pochodzą wspomniane wcześniej obrazy martwych ryb, które alarmują opinię publiczną na długo, zanim rozpocznie się interwencja polityczna i profesjonalne badanie wody. Ale przede wszystkim w tych miejscach żyją ludzie. Często są to pasjonaci przyrody, którzy Odrą lub związanym z nim ekosystemem, gatunkami roślin i zwierząt zajmują się od wielu lat. Niektórzy w tej okolicy się urodzili i od początku mają emocjonalną więź z rzeką. Są też tacy, którzy z obecności Odry korzystają w swoim życiu zawodowym – nie tylko jako przyrodnicy czy wędkarze, ale także np. organizując wycieczki kajakowe czy prowadząc w pobliżu restaurację. Śmierć ryb jest więc dla nich również osobistą tragedią. Niezależnie jednak od poziomu zaangażowania aktywistycznego i świadomości co do środowiska naturalnego rzeki – dla wszystkich tych osób Odra jest ważną częścią tożsamości lokalnej, a katastrofa oznacza dla nich wstrząs emocjonalny⁶.

Spośród polityków na listach wyróżniają się: *Tusk* (wówczas lider polskiej opozycji, który oskarżał rząd o bezczynność i tuszowanie sprawy, a rząd za katastrofę obwinił Tuska), *Moskwa* (minister środowiska Anna Moskwa, której nazwisko na listach polskich pojawia się nawet w kilku różnych kolokacjach), *Polak* (Elżbieta Polak, marszałek województwa lubuskiego), *Jacek Ozdoba* (wiceminister klimatu), po stronie niemieckiej zaś *Lemke* (niemiecka federalna minister klimatu). Wszyscy oni są aktywnymi aktorami dyskursu, a że mogą coś w sytuacji Odry zmienić, są szczególnie bacznie obserwowani przez media. Zwłaszcza po stronie polskiej zaznacza się krytyka władzy i wzajemne przrzucanie odpowiedzialności przez główne polskie partie polityczne. Niemiecki dyskurs jest spokojniejszy – sama minister Lemke bądź inni ministrowie na poziomie

⁶ K. Kojzar, *op. cit.*

regionalnym są traktowani raczej neutralnie, opisuje się ich wypowiedzi i działania, które realnie podejmują. W polskich mediach nie zajmuje zbyt dużo miejsca polityka niemiecka, w niemieckich polscy politycy rzadko pojawiają się z imienia i nazwiska.

Innymi słowami należącymi do pola tematycznego POLITYKA na listach polskich są *premier, minister, wiceminister, wojewoda*. Nazywają one funkcje decydentów. Po niemieckiej stronie etykiety nie grają aż takiej roli. Inne nazwy osobowe to w polskich mediach np. *wędkarz, ekspert*, w niemieckich – *Helfer* (ochotnik, wolontariusz).

Analiza słów kluczowych w przekazie medialnym wykazuje więc, że mówią one o Odrze dużo więcej niż tylko sugerowane suche fakty. O ile da się tu zauważyć słowa związane z miejscami, które dotknęła katastrofa, z politykami, którzy angażowali się w dyskusję wokół i ratunek rzeki, działaniami służb oraz aktywistów, o tyle hierarchia tych słów oraz sposób wyrażania się o tych sprawach różni się zarówno między poszczególnymi mediami, jak i między stroną polską a niemiecką. Ze względu na inny sposób przebiegu katastrofy i inny stan wiedzy społeczeństwa nawet określenia samego zjawiska się różniły, w przypadku mediów niemieckich wysuwając na pierwszy plan widoczny dla obserwatorów los martwych ryb. Różni się też sposób dochodzenia do prawdy, będący po stronie polskiej o wiele bardziej skoncentrowany na szczegółach i strzępkach informacji z poprzednich tygodni niż na oficjalnych komunikatach, które z kolei w Niemczech są traktowane jako wiarygodne źródło informacji. A nad wszystkim i tak góruje Odra, całkiem dosłownie pozostająca na szczycie każdej listy rankingowej słownictwa. To ona jest głównym tematem każdego artykułu – i pozostaje tak ponad wszelkimi różnicami i podziałami.

Bibliografia

- Kita M., *Słowa magnesy. O (nie)przewidywalnym efekcie skupiania uwagi odbiorcy na słowie w dyskursie publicznym (medialnym)*, [w:] K. Jachimowska, B. Kudra i E. Szkudlarek-Śmiechowicz, *Słowo we współczesnych dyskursach*, Łódź 2014, s. 13-22.
- Kojzar K., „Urodziłam się nad Odrą. Teraz przeżywam żalobę”. Cztery głosy z nad rzeki, <https://oko.press/odra-umiera-historie-znad-rzeki> [dostęp 17.08.2022].
- Kojzar K., *Tajemnicza śmierć tysięcy ryb. Co doprowadziło do katastrofy na Odrze i Kanale Gliwickim?*, <https://oko.press/sniete-ryby-odra> [dostęp 4.08.2022].
- La Mela G., „*Mein Fluss ist zerstört*”, <https://taz.de/Fischsterben-an-der-Oder!/5873259/> [dostęp 23.08.2022].
- Oltermann P., *Poland pulls 100 tonnes of dead fish from Oder river after mystery mass die-off*, <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/17/poland-pulls-100-tonnes-of-dead-fish-from-oder-river-after-mystery-mass-die-off> [dostęp 17.08.2022].
- Schrader H., *Das ist die Apokalypse*, <https://www.spiegel.de/panorama/umweltkatastrophe-in-der-oder-was-bleibt-wenn-alles-stirbt-a-eae0da5f-c8d4-43aa-beeb-e4cf0d061c61> [dostęp 16.08.2022].
- Schröder C., *50 Jahre nach den Schüssen – Welche Rolle spielte die Presse bei dem Attentat auf Rudi Dutschke?*, <https://www.tagesspiegel.de/kultur/welche-rolle-spielte-die-presse-bei-dem-attentat-auf-rudi-dutschke-5519764.html> [dostęp 11.04.2018].

- Szczęśniak A., „Walka trwa”. *Jak rządowa propaganda TVP milczała o Odrze*, <https://oko.press/walka-trwa-jak-rzadowa-propaganda-tvp-milczala-o-odrze> [dostęp 17.08.2022].
- Wandas M., Kojzar K., *Są dymisje za śmierć Odry. Wiceministrowie Ozdoba i Witkowski na wylocie?* [NEWS OKO.PRESS], <https://oko.press/dymisje-za-odre> [dostęp 12.08.2022].
- Warnke I., Spitzmüller J., *Wielopoziomowa lingwistyczna analiza dyskursu – DIMEAN*, „Tekst i Dyskurs = Text und Diskurs” 2009, 2, s. 123-147.

Katastrofa ekologiczna na Odrze – analiza kontrastywna prasy polskiej i niemieckiej metodą korpusową

STRESZCZENIE: W niniejszym artykule dokonuję analizy dyskursu wokół katastrofy ekologicznej na Odrze latem 2022 roku w mediach polskich i niemieckich metodą DIMEAN. Używając korpusów stworzonych przy pomocy narzędzia Korpusomat, wyłoniłam po 25 najczęściej pojawiających się słów na 3 polskich („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, oko.press) i 3 niemieckich (taz, „Die Welt”, „Der Spiegel”) portalach medialnych. Interesują mnie przede wszystkim słowa kluczowe i słowa wytrychy wprowadzające w temat i pogłębiające odbiór przedstawionej sytuacji. Zarówno na poziomie intertekstualnym, jak i pozajęzykowym stają się widoczne różnice w dyskursie poszczególnych mediów, a zwłaszcza odmienna reakcja na katastrofę w dyskursie mediów polskich i niemieckich. Dzieje się tak nie tylko ze względu na chronologiczny i przestrzenny przebieg katastrofy, ale także ze względu na inny stan wiedzy oraz sytuację społeczną i polityczną Polski i Niemiec. Różne stanowiska prezentują też aktorzy dyskursu bezpośrednio zaangażowani w sprawę katastrofy. Poszerzona wersja tego badania była przedmiotem mojej pracy magisterskiej, obronionej w czerwcu 2024 r.

SŁOWA KLUCZOWE: Odra, katastrofa ekologiczna, katastrofa ekologiczna na Odrze, metoda DIMEAN

The environmental disaster on the Oder river – contrastive analysis using a corpus-assisted method

SUMMARY: In this article I analyze the discourse around the Oder river environmental disaster of summer 2022 in Polish and German media using the DIMEAN method. Using corpora created with the Korpusomat tool, I have identified the 25 most used words on 3 Polish (Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita, oko.press) and 3 German (taz, Die Welt, Der Spiegel) media portals. I am especially interested in key words introducing the subject and deepening the recipient's understanding of the given situation. Both on the intertextual and transtextual level differences in the discourse of each media outlet are shown, especially the varying reactions to the disaster in Polish and German media. This is not only due to the chronological and spatial progress of the disaster, but also due to varying levels of knowledge as well as the social and political situation of Poland and Germany. The discourse actors directly involved in the disaster also present differing views. An expanded version of this study was the subject of my master's thesis, defended in June 2024.

KEYWORDS: Oder river, environmental disaster, Oder river environmental disaster, the DIMEAN method